

Для індивідуальної профілактики використовують готові препарати йодиду калію: антиструмін (1 мг КJ), Jodid 100 та 200, йодомарин 100 та 200 тощо. Поряд із цим, йод у необхідній добовій дозі (150 мкг) входить до складу полівітамінно-мінеральних комплексів, серед них: Multi-tabs, Unicar M і T, Centrum тощо.

Найзручнішим для індивідуальної профілактики зоба є опрацьований нами препарат "Йодоментол - 24", що містить в одній краплі 24 мкг чистого йоду:

"КАЛІЮ ЙОДОМЕНТОЛ - 24"

Rp. T-rae Menthae piperitae 25 ml

Kalii Jodidi 0,04

M. D. S. По 6 крапель (144 мкг) щоденно перед сном для дорослих; по 2 краплі перед сном (48 мкг) для дітей грудного віку; по 4 краплі (96 мкг) для дітей у віці від 1 до 6 років; по 5 крапель (120 мкг) для дітей у віці від 7 до 12 років; по 6 крапель (144 мкг йоду) дітям, яким минуло 12 років; по 9 крапель (216 мкг йоду на добу) жінкам протягом всього періоду вагітності та годування дитини грудьми. Аналогічну дію має рекомендований нами другий препарат йоду:

"ЙОДОМЕНТОЛ - 24 "

Rp. Sol. Jodi 5% - 0,5 ml

T-rae Menthae piperitae 25 ml

M. D. S. В одній краплі - 24 мкг йоду.

Опрацьований метод індивідуальної профілактики зоба є перспективним для широкого впровадження серед населення Прикарпатського регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимов Г. А., Свириденко Н. Ю. Йоддефіцитные заболевания. Диагностика, методы профилактики и лечения (обзор) // Тер. архив. - 1997. - Т. 69, № 10. С. 17-19.
2. Макар Р. Ендемічний зоб: повернення до проблеми // Мед. світу. - 1998. - Т. 5, №2. -С. 92-98.
3. Макар Р. Д., Макар Д. А., Вендзилович Ю. М. Йододефіцитні розлади як проблема здоров'я суспільства // Основи діагностики, профілактики та лікування ендокринних захворювань (за ред. проф. Я. І. Томашевського). - Львів: НТШ, 1999.-215с.

Т.Г. ТЮРИНА

ПОНЯТТЯ „ДУХ” У СВІТЛІ РЕЛІГІЙНИХ, ДУХОВНО-ЕЗОТЕРИЧНИХ ФІЛОСОФСЬКИХ ТА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ.

У статті розглядається зміст поняття „дух”, сутнісні характеристики його природи з релігійних, духовно-езотеричних та наукових позицій.

В статті аналізується содержание понятия «дух», характерные особенности его природы с точки зрения религиозных, духовно-эзотерических и научных подходов.

The article deals with the notion of „spirit,”essential characteristic of its nature from the religious, spiritually – esoteric and scientific points of view.

Сутність природи людської істоти у її цілісності, органічній єдності, синтезі космічного, духовного і земного, матеріального начал людини – духу, душі й тіла.

На це вказують біблійно – християнська та філософська антропологія, духовно-езотеричні філософські вчення. Це доводить і сучасна наука.

У християнстві ще апостол Павло почав розрізняти у людській істоті духовне і земне начала. За богословом, “є тіло звичайне, є й тіло духовне” (1Кор. 15:44).

Саме апостолом Павлом було намічено вчення про триєдність людини, про її дух, душу і тіло: “Сам же Бог миру нехай освятить вас цілковито, і нехай уся ваша істота - дух, душа і тіло – буде збережена без плями на прихід Господа Нашого Ісуса Христа” (1 до Сол.,5,23).

Відомий православний мислитель архієпископ Лука (Войно-Ясенецький) у своєму богословському трактаті “Дух, душа і тіло” [19], спираючись на дані природничої науки доводить триєдність людини. Основні міркування автора щодо сутності людської істоти відносяться до сфери, де стикається світ земний, шільний і світ небесний, духовний і здійснюється зв'язок людини з її Творцем.

Аналогічне розуміння сутності людської природи зустрічаємо і у видатного православного богослова О.Меня, який зазначає: “Християнська антропологія визнає в людині три рівні, які відповідають трьом головним аспектам пізнання і троїстої структури реальності. Перший, найбільш пов’язаний із зовнішньою природою рівень – тіло; другий, пограничний, – душа або психіка; третій, найглибший, – дух. Дух створює людське “Я” і ту вищу властивість людини, в якій відображається Образ і Подоба Бога” [13, с.115].

Отже, як свідчить православ’я, людина є таємничим поєднанням духу, душі і тіла. За своєю природою людська істота вкорінена в глибини земного і небесного, має два начала – духовне і тілесне і є, відповідно, одночасно жителем світів земного і Духовного.

За словами О. Мєня, ми діти Землі і в той же час гості в цьому світі (14, с. 5). Видатний мислитель підкреслював, що людина має дві батьківщини, дві вітчизни. Одна вітчизна – наша Земля, а друга вітчизна – це сокровений світ духу, якого око не може бачити і вухо не може вловити, але до якого ми належимо за природою своєю.

Духовно-езотеричні філософські вчення (теософія, Жива Етика) теж трактують людину як жителя двох світів, як органічну єдність духу, душі і тіла.

У складній структурі людини вони фіксують:

“Я” – божественне, духовне, вогняне, надлюдське, незмінне – Божественна Монада;

“Я” – душевне або тонке, вічне начало людини, одне для всіх втілень і життів, їх реальне істинне ядро – індивідуальність;

“Я” – тілесне, матеріальне, смертне, тимчасове – особистість.

У вченнях говориться про вогняне, тонке і фізичне тіла, які, згідно з концепцією перевтілення, визначають можливість та час перебування людини у різних світах: вогняному, тонкому і фізичному.

Отже, на відміну від педагогічної традиції, що склалася протягом останніх вісімдесяти років під впливом матеріалістичної філософії, яка пов’язана з поглядом на людину лише як на біосоціальну, земну істоту, християнська, філософська антропологія, духовно-езотеричні філософські вчення трактують людину як біосоціодуховну особу. Природа людини розуміється як синтез, єдність духовного, надприродного, космічного і природного, земного, тілесного, а сама людина – як житель Землі і Всесвіту.

Що ми розуміємо під поняттями “дух”? Що вкладають у зміст цієї категорії древні і сучасні мислителі, релігійні джерела, духовно-езотеричні філософські вчення, сучасна наука?

„Дух”- синтетичне поняття, надзвичайно складне для збагнення і тлумачення. Ця категорія дуже часто вживається у широкому і загальному розумінні. Так, говорять про Дух Божий, дух особистісний, дух людський, „дух науки”, „дух сім’ї”, „дух культури”, „дух історії”, „дух матеріалізму” тощо. У мовах народів світу використовується слово “дух” у значенні фізіологічному (“випустити дух”), фізичному (“вільний дух” у печі), моральному і соціальному („сила духу”, „зміцнення духу”, „ бойовий дух”, „високий дух” героя або народу, „дух суспільства”), естетичному (“духи”, “духмяний”), історичному (“дух часу”, „дух епохи”, „дух віку”, „дух цивілізації”), „дух капіталізму” „дух соціалізму”), міфологічному (“безтілесні духи”), у значенні характеру або сутності якогось предмета (“дух законів”, “у душі чого-небудь”).

В українській мові застосовуються такі вислови: „...падати духом – втрачати надію на щось, зневіритися в можливості чого-небудь; ...не вистачає духу – про брак сміливості, рішучості, мужності; ...підносити дух – надихати, запалювати, підбадьорювати кого-небудь” (20, с. 443).

Як свідчить аналіз літератури з проблеми дослідження, під “духом” розуміють і первинне начало, іскру Божу, яку містить в собі кожна людина; і внутрішнє життя людської істоти, її здібності, свідомість, мислення; інші зводять поняття “дух” до інтелектуальності, дехто ототожнює “дух” і “душу”, говорять і про кого-небудь як про духовно обдаровану людину. З феноменом “дух” пов’язують натхнення, що низходить на художників, композиторів, письменників, поетів, вчених-винахідників і яке лежить в основі великих творів, відкриттів. На думку дослідників, саме дух живить енергією таємницю творчості.

Отже, різноманітний сенс, що вкладає у поняття “дух” людська свідомість свідчить про складність і неоднозначність розуміння його сутності

„Дух” – від лат. SPIRITUS- (подих, дихання, вітер) - першооснова життя. Значення цього слова пов’язують із “диханням” – ознакою, котра безпосередньо відрізняє життя від смерті.

При аналізі поняття “дух” дослідники найчастіше звертаються до релігійно-теологічних, церковних тлумачень цієї категорії. Азіат посилається на „Авесту” та зороастризм, індоперсіянин – санскрит й „Рігведу”, європеець, американець - на „Біблію” та Ісуса Христа, мусульманин – Магомета чи „Коран” тощо.

Вище вже згадувалось про те, що, існують різні підходи до трактування поняття „дух”: релігійні, духовно- езотеричні, наукові.

Так, у Священному письмі поняття „дух” є основним. Слово “дух” – один з перекладів давньоєврейського слова “руах”, яке означає дихання, вітер, навіть повітря. Поняття “дух” може застосовуватися по відношенню до людини і по відношенню до Бога. Коли йдеться про Дух Божий, то в Старому Заповіті зустрічається уточнення: Руах Елогім. Саме в такому сенсі вживається поняття Руах, яке зустрічається на початку Біблії (Бут. 1, 2): “А земля була пуста та порожня... І Дух Божий ширяв над поверхнею води”. Дух Божий, таким чином, це животворне дихання Боже. Бог може спрямувати це дихання і на людину як життєву силу. Той, на кого зійде Дух Божий, стає златним до духовних подвигів та пророцтв. Так було з Йосипом Прекрасним, коли він тлумачив фараону його сни, або з Ваалом, коли він благословив Ізраїль. В Євангеліях – Святий Дух робить Марію Богородицею. Іван Хреститель бачить Духа, який сходить з неба на Ісуса та перебуває з Ним. А Син Божий дає його людям.

Як вже зазначалося раніше, в Старому Заповіті вживається і поняття дух по відношенню до людини: “Господь... вформував дух людині у нутрі її”(Зах. 12.1) Згідно з християнською релігією, Бог – абсолютний, вічний Дух. Людський дух – від Бога, “бувший родом Божим” (Діяння свят. апостола..., гл. VII, 29). У Святому Письмі говориться: “Завдяки Духу святому ми породжені” (74, Єванг. від Филипа) і далі “Що ж уродилося з Духа є дух” (Ів. 3,6).

Згідно з християнською антропологією, дух в людині виявляється через страх божий, совість та жадання Бога.

Таким чином, Біблія трактує людину як втілення духу, а зерно духу, цю Іскру Божу, первинне начало, за Святим Письмом закладає у людині Творець.

Як стверджує Біблія, людина створена з грубої матерії і Духу Божого (Бог оживив людину, вдихнувши в неї свій Дух). Тому природа людина двояка. У Святому Письмі говориться з цього приводу: „... тіло бажає протилежного духові, а дух протилежного тілу, і супротивні вони один одному, щоб ви чинили не те, чого хочете. ... Учинки тіла явні, то є: перелюб, нечистість (блуд), розпуста, ідолослужіння, чари, ворожнечі, сварка, заздрість, гнів, суперечки, незгоди, ересі, зазидки, п'янства, гулянки й подібні до цього. Я про це попереджую вас, як і попереджував, що хто чинить таке, не впадкоують вони Царства Божого!. А плід Духа: любов, радість, мир, довголіття, добрість, милосердя, віра, стриманість, лагідність” (Гал. 5, 17, 19-22).

Отже, можна вважати, що в релігійному тлумаченні поняття “дух” означає животворче дихання Боже, силу вищого життя, яке вдихається в людину Богом з метою спілкування, зв'язку людини зі своїм Творцем. Дух з'являється у фізичний світ через врата народження, одягнувшись у фізичне тіло. Коли фізичне тіло “відслужить службу”, тоді дух скидає тілесну оболонку, проходячи через врата смерті і повертається у Тонкий Світ.

Як же трактують зміст поняття „дух”, „людський дух” мислителі древності і сучасності? У чому вони вбачають витoki, джерело духу? Як характеризують сутнісну природу людського духу?

Трансцендентальне життя духу було добре відоме древнім індійським і китайським мудрецам (зокрема, Лао-Цзи у всьому існуючому шукав ядро духовності), грецьким філософам, особливо александрійської школи. Про нього згадували Плотін, Порфирій та інші. Так, за Плотіном, дух – надрозумне начало і його можна пізнати лише безпосередньо за допомогою інтуїції [Цит. за 22, с.105]. У середні віки про дух писали Парацельс, Ван-Гельмонт, Кампанелла. За словами Парацельса, вся природа пронизана духом.

Архієпископ Лука у своєму трактаті говорить про існування енергії духа, чисто духовної енергії, яку ми вважаємо первісною, праматір'ю, джерелом усіх фізичних форм енергії, а через них і самої матерії. Він представляє цю енергію як всемогутню Любов Божественну [19, с.27-28, 71]. На думку вченого, цією енергією пронизана вся неорганічна природа, вся світобудова. Але тільки у вільних формах розвитку творіння вона досягає значення вільного, самоусвідомлюючого духу [19, с.75].

Аналогічне розуміння зустрічаємо і в окремих мислителів ХХ століття. Так, за К.Цюлковським, атом-дух – найпростіший елемент субстанції. Згідно із П.Івановим “... дух знаходиться у Природі, в повітрі, у воді і землі” [18, с.140].

За словами сучасного українського мислителя О.Бердника, “Дух – це сутність Життя” [33, с.70]. На думку академіка В.П.Казначєєва, духом, духовністю пронизане усе навколо. Одухотвореними є навіть речовини і тіла, які ми вважаємо нерухомими і мертвими [21, с.212].

Ідеаліст Г. Гегель у своїй „Філософії історії” духовність, стан духу трактував як ведуче начало. За його словами, всесвітня історія відбувається у духовній сфері. Усі високі досягнення у сфері науки, мистецтва тощо – це досягнення духу.

І Г. Лейбніц, і Г. Гегель намагалися показати життя духу, тобто представити духовні процеси у саморусі і саморозвитку.

Характеризуючи сутнісну природу духа К. Юнг писав:” Відповідно до своєї первісної природи духа, пов’язаної з повітрям, він завжди виступає як активна, окрилена та рухома, а також як животворча, спонукаюча, захоплююча, інспіруюча сутність. Дух є, висловлюючись сучасною мовою, динамічний початок, а тому утворює класичну протилежність речовині. А саме її статичності, зашкарублості та бездушності, Це кінець кінцем протилежність між життям та смертю”(25).

Окремі сучасні вчені припускають, що ”Дух” - це вища космічна надсила Вселенського Розуму, творча сила, яка втілює нематеріальне, неоречевлене у оречевленому. Дух діє то як творча, то як руйнівна надсила. Усі релігії світу називають цю силу Богом” [7, с.18].

Матеріалістична філософія трактує дух як вторинне по відношенню до матерії. Вона найчастіше ототожнює його із свідомістю, мисленням. ”Дух сам є лише продукт матерії,- писав К. Маркс.(17, с. 48).

В українському педагогічному словнику ”дух” трактується як ”філософське поняття, яке означає ідеальне, безтілесне начало на відміну від матеріального, тілесного начала” [8, с.105].

Отже, крім філософів-матеріалістів, мислителі і древності і сучасності одностайно визнають Дух ПЕРШООсновою, ПЕРШОджерелом усього існуючого, трактують як надприродне, надматеріальне явище, особливу космічну, животворчу енергію, силу, яка пронизує і творить усе суще.

Чим же відрізняється людський дух? Які він має характерні ознаки? У чому полягає сутність вияву природи людського духу. його призначення на Землі?

Характеризуючи людський дух, зокрема В. Даль пише: ”Дух – безтілесна істота, житель не матеріального, а суттєвого світу; безплотний житель недоступного нам духовного світу. Одні розуміють під цим словом людину, інші мають на увазі її душу, дехто бачить у душі тільки те, що дає життя плоті, а в душі – вищу іскру Божества, розум і волю чи прагнення до небесного”(9, с.503).

М. О. Бердяєв вбачав джерело духу людини, духовності в надприродному, божественному. У своїх роботах він доводить, що дух – це свобода та вільна енергія, яка знаходить та реалізує себе у творчості. За словами мислителя, дух є вища якість людини, дух є істина і смисл душі.

Відповідь на запитання стосовно характерних властивостей, ознак саме людського духу, знаходимо, зокрема, у духовно-езотеричних філософських вченнях (теософії, Живій Етиці). Так, за теософією, весь оточуючий світ пронизаний духом, але в мінералах він захований найбільш глибоко, а в досконалій людині – розкритий у всій повноті, що є можливим лише за умов людського існування. Дух постає як Божественна Монада, частина Бога.

У теософському вченні стверджується, що дух людини є Божественний Дар і тому він поєднує в собі три аспекти Божественного життя: Розум, Любов та Волю – являючи собою ”Образ та Подобу” Бога. У міру того, як Дух розкриває себе в людині, поступово в неї розвиваються всі ці три аспекти” [3, с.93].

Близько до теософії стоїть і Жива Етика, згідно з якою Дух – це енергія, властива усьому Космосу, а отже і людині як його частині. Як і у теософії людський дух трактується як Божественна Монада: ”Я” Божественне, надлюдське, незмінне, що складається з трьох аспектів – Вищої Волі, Любові та Мудрості. За цим вченням, людський дух послідовно проходить свою еволюцію через всі царства земної природи: мінеральне, рослинне, тваринне і, нарешті, людське. У цих міркуваннях викладені основи, сутність і напрям еволюції усього живого у Всесвіту. У світлі вищевказаних думок стає зрозумілим і потаємний сенс вислову засновниці теософського вчення О. П. Блаватської: ”Дихання стає камінням; каміння рослиною; рослина твариною; тварина людиною, людина духом і дух Богом” [5, с.150].

Говорячи про місію людини як носія, частинки Духу Божого, західний містик Абд-Ру-Шина (псевдонім Оскара Ернста Бернгардта, який народився у Саксонії у 1875р.), автор відомої праці ”У світі істини” пише, що призначення людини – усвідомивши саму себе як носія духу у всьому матеріальному творінні, внести свій вклад у піднесення і подальший його розвиток [1, с.262].

За словами учня видатного індійського мислителя Шри Ауробиндо Гхоша Сатпрема, людина – це полум’я Духу.

Витлумачення «духу» людського в українській філософській традиції, яка розгортається у межах філософії серця, започаткованої Г. С. Сковородою, було спорідненим з християнським.

Духовні глибини людини він позначає загальним поняттям «серце», яке за певних умов може відкрити людині вічне, божественне, досконале у житті і світі. Ідеї філософії серця Сковороди з його увагою до духовного життя людини знаходять подальший розвиток у творчості М. Гоголя, П. Куліша, П. Юркевича.

Цікаві міркування щодо природи людського духу зустрічаємо у видатного релігійного філософа С. Франка. У своїй праці «Духовні основи суспільства» він пише: »Людина за своєю суттю є «дух, народжений від Духа». Людина у якості духа »народжена від Бога», «від Духа», «Згори»(23, с. 312). За його словами, найбільш повним виявленням людського духу виступає любов у всіх її проявах, - від любові до ближнього до любові до Бога.(23, с. 12). Як стверджує видатний мислитель, тільки в душі є сенс і світло життя.

Отже, філософська антропологія, духовно-езотеричні філософські джерела, як і християнське віровчення трактують людський дух як частинку Бога, надлюдське в людині, її істинне “Я”, вічне, безсмертне, яке проходить на Землі певну еволюцію.

Як же трактується поняття “Дух” у наукових колах?

У словнику С. І. Ожегова дається наступне тлумачення поняття „дух”:

„1. Свідомість, мислення, психічні здібності, початок, що визначає поведінку, дії

2. Внутрішня моральна сила”(15, с. 157).

На думку А. Ф. Лосева, людський дух не є лише простою сукупністю функцій свідомості. Він активно діюча сила людини, яка впливає на дійсність і перетворює її (12).

За словами вітчизняного філософа В.Онищенка, ”Дух є віянням небесного, божественного в людині, є дією надсвідомості ...”. Філософ стверджує, що, раціональне, формально-логічне визначення Духу неможливе. Автор вважає, що можна лише розкривати ознаки духу, ознаки людини духовної, описувати фундаментальні ДУХОВНО-ПІЗНАВАЛЬНІ здатності людини, якими, на його думку, є: РОЗУМ, ВОЛЯ, ВІРА, УЯВА, ІНТУЇЦІЯ, ЛЮБОВ, СОВІСТЬ, НАДІЯ і РАДІСТЬ. [16, с.114]. За словами В. Онищенка, для духа є характерними істина, краса, добро, благо, смисл, свобода. Дух вносить цілісність, єдність, смислотворчий зв'язок духовного і душевно-тілесного життя людини. (16, с. 98).

Тому, яка вважає мислитель, дух особистості несе просвітлення і преображення біологічної і соціально-психологічної природи людини, роблячи її незалежною від природного і соціального порядків. (16, с. 52). ;.

Серед вчених ХХ-ХХІ століття, представників різних галузей науки зустрічаємо спроби дати сучасне наукове трактування природи людського духу та його призначення, розкрити характер його взаємовідносин із світом Вищим, а також показати формоутворююче начало духу стосовно душі і тіла.

Так, І. П. Волков вважає, що Дух – це трансцендентний космічний принцип, який об'єднує тіло і душу людини.” [7, с.18].

В. Ярцев стверджує, що дух людини – це та інформація, яка йде від Бога через Божественну Іскру. За його словами, дух впливає на тіло людини через молекули ДНК, які будують відповідне духу тіло [26, с.34].

На думку вітчизняного вченого В. Возняка, „Дух є діяльність, але водночас дух є щось особливе у діяльності. – те, що робить її власне людською й зберігає міру її людяності. Міра ця визначена одвічним прагненням людини до Істини, Добра й Краси.” (6, с. 83).

Даючи змістовну характеристику природи людського духа, відомий український вчений Г.П. Шевченко зазначає: »Дух – животворяща сила життя не тільки як хіміко-біологічного, фізіологічного та психічного процесів, але й як духовно-матеріальної субстанції, яка вміщує в собі Любов, усвідомленість, щирість, чистоту помислів і світлість почуттів». (24, С. 8

Завершити міркування, роздуми видатних мислителів різних епох щодо природи духа, його сутнісних ознак, місії, хотілося б словами відомого російського філософа І. Ільїна, який писав: „Дух є дихання Боже у природі і людині, потаємне, внутрішнє світло в усіх сущих речах, начало, яке в усьому животворить, осмислює, очищає. Він освячує життя, щоб воно не перетворилося на мертву, нестерпну пустелю, на хаос куряви й виходу злоби: але він –таки надає всьому сущому снагу, потрібну для того, щоб залучитися до духу і стати духовним”(10, с. 308).

Отже, згідно думки окремих сучасних вчених, людський дух – це Іскра Божа, Вища Космічна Утворююча Надсила, згусток божественної інформації, який формує людську істоту: її душу і тіло. Його призначення – просвітлення, гармонізація та одухотворення як людської істоти, так і навколишньої дійсності.

Таким чином, можна вважати, що Дух людини (те, що релігія називає безсмертним Духом, філософія – людською монадою, теософія – частиною життя Логосу) як Іскра Божа, частка Божественного Єства в людині синтезує в собі такі прояви Творця як Вищу Любов (любов-агапе), Вищу Мудрість, Вищу Волю, що віддзеркалюється у таких сердечних, душевних якостях людини, як милосердя, доброта, світла радість, спокій, душевна гармонія, рівновага, прагнення до істини, пізнання, краси, правди.

Таким чином, виходячи із вищезазначеного, можна висунути гіпотезу, що кожна людина від народження несе в собі Дух Божественний, Іскру Божу, але як свідчить аналіз літератури з проблеми дослідження, рівень розкриття та розвитку (еволюції) духу у кожній людині є неоднаковим. Так, у примітивної людини дух ще не розкритий, він знаходиться у невиразній формі, а в людській істоті, яка прагне до досконалості, він поступово розкривається, і людина стає все більш одухотвореною. І релігійні, і духовно-езотеричні філософські джерела дають характеристику різних рівнів еволюції людського духу і відповідно людини, розкривають її сутнісні ознаки, визначають шляхи, що ведуть до вдосконалення духу людини.

Так, Архієпископ Лука дає таку характеристику людей, виходячи із ступеня розкриття їх вогненності чи духовності: “Є люди скоти, люди трава, і є люди янголи. Перші мало чим відрізняються від скотів, тому що духовність є дуже низька, а останні наближаються до безтілесних Духів, які не мають ані тіла, ані душі” [19, с.95]. За його словами, “...були люди, які являли собою дуже високі ступені духовності і досягали ще при житті звільнення духу від тіла. [19, с.160].

Абд-Ру-Шин пропонує свої міркування щодо розуміння сутності еволюції людського духу в матерії. Стверджуючи, що лише дух робить людину людиною, він пише, що недостатньо нести в собі дух. Людина повинна стимулювати в собі його діяльність, тому що у більшості людей дух спить і тим самим Він є якби відрізнаним від зв'язку з духовною Вітчизною і, відповідно, від притоку Свіжих Сил з Божественного Світла. За Абд-Ру-Шиною, людина, яка свідомо розвиває свій дух, буде поступово ставати все більш шляхетною, піднесеною, величною, вона ніколи не зможе породити пільму і піти іншим шляхом, ніж шлях Світла... Власне у цьому, як він вважає, полягає основа духовної еволюції, Сходження і Миру [2, с.437-438]. Характеризуючи сутність еволюції людського духу, він пише, що в матерії дух створює ядро людини, навколо якого формуються багаточисельні оболонки, які є необхідними для його розвитку, загартування та розквіту. Найвище випробування духу на міцність, як вважає автор, здійснюється за допомогою фізичного тіла у матеріальному світі. Абд-Ру-Шин трактує ці випробування як необхідний крок на шляху до вдосконалення духу. Аналізуючи процес еволюції духу в матерії мислитель пише, що кожне наступне випробування духу на міцність перевершує попереднє за складністю. Але у взаємодії ці випробування, однак, служать як би сходинками драбини, без якої неможливим би був розвиток та загартування Духу Він підкреслює, що за своєю природою дух містить в собі прагнення до досконалості, безмежної еволюції.. [1, с.439].

На думку сучасних російських дослідників А.Сандрової і В.Дімірова людські монади мають різний духовний вік. Ці автори вважають, що є дуже “старі” і є зовсім “молоді” душі, які тільки народилися, і яким ще потрібно пройти якусь, можливо, немалу, частину шляху, щоб вони змогли сприйняти ті найважливіші космічні істини, до яких вже підійшли душі “старі”, які перенесли ті чи інші випробування, страждання, потрясіння, катастрофи, і які змогли їх сприйняти як школу, і завдяки цьому спромоглися піднятися на рівень постійного прагнення до Добра, Любові і Світла” [18, с.197].

Говорячи про завершальний етап земної еволюції духу в людині, відомий дослідник вчення Живої Етики О.Клізовський писав: “Кожна Монада, як духовне насіння, що вийшло із Джерела Життя, повинна у кінцевому результаті своєї еволюції цілим рядом своїх еволюційних перетворень виявити всю закладену в ній потенційну силу і, ідучи кожна своїм шляхом, вирости до подоби Творця. Це і веління Космосу і завдання життя кожної Монади” [11, с.140].

Отже, як свідчить аналіз літератури з проблеми дослідження, людина від народження наділена духовним, безсмертним Духом, який йде від Бога і містить в собі божественні властивості в зародку. Для того, щоб вони розкрилися людина повинна сама, власними зусиллями, через свій особистий земний досвід, життєві випробування, пробуджувати і розвивати свої духовні можливості, щоб стати, нарешті, істотою духовною. Тільки таким шляхом людина буде здатна реалізувати свою вищу суть, розкриваючи в собі можливості, які були закладені в її Монаді первісно Творцем.

Як свідчить аналіз літератури з проблеми дослідження, при розкритті сутності природи людського духу релігійне і традиційне філософсько-матеріалістичне розуміння були різними: наука розуміла дух, головним чином, як розум, мислення, свідомість, внутрішнє психічне життя, а в релігійному поняття „дух” означало силу вищого життя, яке вдихається в людину Богом.

Сучасні вчені, як і дослідники релігійно-богословського напрямку однозначно відносять Дух до реалій світу невидимого, внутрішнього, а не зовнішнього. Дух є внутрішньою сутністю людини, її ядром, началом, яке йде від Бога. Це животворяща Божественна Сила, світле божественне начало, яке допомагає людині перебороти темряву на основі віри, надії і любові.

В основі людського духу лежить прагнення до Вічного, Вищого, Досконалого, Божественного, сам по собі Дух за своєю природою прагне до Сходження, безмежного самовдосконалення. Дух людини концентрує в собі усе найвище і найкраще: здатність до любові, добра, милосердя, самопосв'ячення, прагнення до Бога, істини, правди, краси.

Людина стає людиною лише як носій духу, через усвідомлену працю стосовно власного самовдосконалення та цілеспрямованих і систематичних зусиль щодо власного одухотворення. Як говориться у Святому Письмі: "сіється тіло звичайне, - встає тіло духовне" (1 Кор. 15,44).

ЛІТЕРАТУРА

1. Абд-Ру-Шин. «В свете истины». Послание Грааля в 3т. Т. 2. – Штутгарт: Изд. Фонд «Послание Грааля», 1990. – 516с.
2. Абд-Ру-Шин. «В свете истины». Послание Грааля в 3т. Т.3 – Штутгарт: Изд. Фонд «Послание Грааля», 1990. – 550с.
3. Безант Анни. Эзотерическое христианство или малые мистерии. –М.,1991. – 194с.
- 4.Бердник О. Песнь Надземная. – К.. 1996. – 272с.
5. Блаватская Е. П. Тайная доктрина. В 4т. Т. 1. Книга 1.- М., 1992. – 384с.
6. Возняк В. С. Контрапункт душі і духу. Досвід тонального розпізнання /Філософська і соціологічна думка. – 1993. - №7-8.- С. 75 – 92.
7. Волков И. П. Телепсихика человека. Синтез научных, философских и религиозных знаний.- Спб., 1999. – 144с.
8. Гончаренко С. Український педагогічний словник. –К., 1997. – 375с.
9. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. Т. 1.- М.,1981. – 699с.
10. Ильин И. А. Путь к очевидности. – М., 1992.
- 11.Клизовский А. И. Основы миропонимания Новой Эпохи. В 3т. Т. 3. – Рига, 1991. – 288с.
- 12.Лосев А. Ф. Дерзание духа. –М.,1996.
13. Мень А. В. История религии. В поисках Пути, Истины и Жизни. В 7т. Т. 1. Истоки религии. – М.,1991. – 287с.
14. Мень А. Христианство //Литературная газета. -1990. - 19. 12. – С. 5.
15. Ожегов С. И. Словарь русского языка. – М.,1987.
16. Онищенко В. Д. Філософія духу і духовного пізнання. Християнсько-філософська ноологія. –Львів., 1998. -338с.
- 17.Психологічний словник /За ред. В. І. Войтка. – К., 1982. – 216с.
- 18.Сандрова А. , Димиров В. Путь Спасителя. Система Порфирия Иванова в свете учения Живой Этики. – СПб., 1995. – 288с.
19. Святитель Лука (Войно-Ясенецкий). Дух, душа и тело. – М., 1999. – 175с.
20. Словник української мови. –К., 1971. – Т. 2.
- 21.Тихоплав В. Ю., Тихоплав Т. С. Жизнь напрокат. – СПб., 2002. – 256с.
- 22.Философский словарь /Под ред. И. Т. Фролова. М.,1981. – 445с.
23. Франк С. Л. Духовные основы общества. – М., 1992. – 510с.
24. Шевченко Г. П. Духовність особистості в контексті сучасного світорозуміння //Директор школи, ліцею, гімназії. – 2004. №5. –С. 4 – 9.
- 25.Юнг К. К феноменологии духа в сказке // Культурология XX век: Антология. –М., 1995. С. 332 – 338.
26. Ярцев В. В. Мир души. –Омск, 1999. – 304с.

П. О. ШЕСТОПАЛОВ, О. І. РЯБУХА, Р.М. ПЕЛЕХАТИЙ

СПРОБА ПОШУКІВ НОВИХ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У СПОРТИВНОМУ ДЗЮДО

Розглядаються деякі питання поліпшення спортивної майстерності в підлітковому дзюдо.